

Kanały whistleblowingowe w sektorze publicznym, w szczególności w wymiarze sprawiedliwości

Jan Jędrzejewski

PROJEKT

W ramach indywidualnego projektu badawczego finansowanego ze środków "Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza" w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu badałem stan whistleblowingu w sektorze publicznym, w szczególności w wymiarze sprawiedliwości. Badania prowadzone były w formie ankietowej od sierpnia 2022 do końca lutego 2023 r.

METODOLOGIA

Do udziału w ankiecie zaproszono ponad 100 podmiotów z sektora publicznego (w tym sądy powszechne, sądy administracyjne oraz jednostki samorządu terytorialnego). Ankietę wypełniły 32 podmioty, a 5 odmówiło wzięcia udziału w badaniu.

Pytania odnosiły się do postrzegania sygnalisty w polskim kręgu kulturowym oraz istnienia wewnętrznych regulaminów zgłoszeń wraz z budową i funkcjonowaniem systemów informowania o nieprawidłowościach (SIN).

Wciąż brak jest ustawy wdrażającej dyrektywę UE, skuteczny whistleblowing to jednak nie tylko prawny obowiązek, ale świadomość istoty i doniosłości tego instrumentu.

Wyniki badania pokazują, że wiele jest jeszcze do zrobienia odnośnie whistleblowingu w sektorze publicznym.

Badanie pokazało, że:

- stan świadomości odnośnie whistleblowingu w sektorze publicznym nie jest wysoki (jedynie 32% respondentów w ogóle zdecydowało się udzielić odpowiedzi na zadane pytania)
- w przeważającej większości podmiotów, które odpowiedziały na pytania, brak jest regulaminów zgłoszeń wewnętrznych – posiada je jedynie ok. 20% tych podmiotów

Ankietowane podmioty publiczne jako przyczynę braku procedur zgłoszeń wewnętrznych wskazywały brak prawnego obowiązku

Podmioty publiczne, ściśle kierując się zasadą legalizmu, postrzegają SIN w kategorii konieczności wdrożenia w następstwie istnienia prawnego obowiązku, co rodzi ryzyko braku zrozumienia dla wymogu promowania kultury otwartości zgłoszeń (tzw. *speak-up culture*)

Przykłady whistleblowingu w polskim wymiarze sprawiedliwości

W niektórych sądach działają już kanały zgłoszeń wewnętrznych:

- Sąd Apelacyjny w Poznaniu ([LINK](#)) – zgłoszenia możliwe są także anonimowo
- Sąd Rejonowy w Bolesławcu ([LINK](#)) – również ze zgłoszeniami anonimowymi
- Sąd Rejonowy w Żarach ([LINK](#)) – strona wskazuje, że korzystać będzie z zewnętrznej platformy do przyjmowania zgłoszeń
- Sąd Okręgowy w Słupsku ([LINK](#))
- Sąd Rejonowy w Legnicy ([LINK](#)) – wprost wyłączający dopuszczalność przyjmowania zgłoszeń anonimowych

Przed podmiotami publicznymi długa droga w zakresie nie tylko formalnego wdrażania SIN, ale także sprawienia, aby zgłaszanie nieprawidłowości nie miało pejoratywnego wydźwięku. Widać także konieczność pogłębiania tematu dla jego lepszego zrozumienia – jak przykładowo można mówić o ochronie anonimowego sygnalisty, kiedy zgłoszenia przyjmowane są telefonicznie czy przez osobiste spotkanie? ;)